

ข่าวสารวิชาการ กอป.
ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ 2566

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ 2566

สารจากบรรณาธิการ

สวัสดีค่ะ ช่วงเวลานี้เข้าสู่ฤดูแล้ง สภาพอากาศช่วงกลางวันอากาศร้อน กลางคืนอากาศเย็นมีความชื้นสูงมักพบการเข้าทำลายของแมลงและการระบาดของโรค อาทิ เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลและการควบคุมแมลงบั่วในข้าว ส่งผลกระทบต่อต้นข้าวที่กำลังเจริญเติบโต และช่วงนี้เป็นช่วงออกดอกของไม้ผลเมืองร้อนอาจเกิดการระบาดของโรค เช่น โรคราแป้งในเงาะ ซึ่งจะเข้าทำลายในระยะสร้างช่อดอกและผลอ่อน สร้างความเสียหายให้กับผลผลิต ส่งผลต่อรายได้ของเกษตรกร ดังนั้น การหมั่นตรวจแปลงอย่างสม่ำเสมอจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยลดความเสียหายของผลผลิตได้ ความกังวลของผู้บริโภคต่อเรื่องสารพิษตกค้างในสินค้าเกษตรมีค่ามาตรฐานทางการค้าคือ MRL (Maximum Residue Limits) เป็นค่าบ่งบอกถึงปริมาณสารพิษตกค้างสูงสุดที่สามารถมีได้ในผักและผลไม้ กำหนดมาตรฐานโดยสำนักมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) และค่า ADI (Acceptable Daily Intake) เป็นระดับสารเคมีที่สามารถรับเข้าสู่ร่างกายได้ต่อวันโดยไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายในระยะยาว

คณะทำงานวิชาการ กอป.หวังว่าเนื้อหาสาระในฉบับนี้ช่วยเตือนการระบาดของพืช และให้ความรู้เรื่องสารพิษตกค้างในสินค้าเกษตรที่เป็นประโยชน์กับเจ้าหน้าที่และเกษตรกรทุกท่าน แล้วพบกันใหม่...

เลขานุการคณะทำงานวิชาการ กอป.

คณะทำงาน :

นางจันทร์จรัส เกียรติทวีมั่นคง นางสาวปวีณา คนยงค์ นางชิดชนก ไชยพงษ์
นางสาวอรนาฏ โคนเย็น นางสาวสุดารัตน์ แซ่มช้อย นางสาวสุภาพ ปิ่นแก้ว
นางสาวกัญญากร อุทัย นางสาวปวีณา เดชคอบุตร และนางสาวจิณณ์วรา ยิ่งยง

ข่าวสารวิชาการ กอป.

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ 2566

แมลงศัตรูข้าว ช่วงฤดูแล้ง

เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล

BROWN PLANTHOPPER

รูปร่างลักษณะ

แมลงปากดูด ตัวเต็มวัยลำตัวสีน้ำตาล มีชนิดปีกสั้นและปีกยาว ไข่สีขาวขุ่น ตัวอ่อนมี 5 ระยะ ตัวเต็มวัยมีชีวิตประมาณ 2 สัปดาห์ ตัวเต็มวัยเพศเมีย วางไข่เป็นกลุ่มที่กาบใบข้าว หรือเส้นกลางใบ บริเวณที่วางไข่จะมีรอยช้ำเป็นสีน้ำตาล

ลักษณะการทำลาย และการระบาด

ตัวอ่อน และตัวเต็มวัย ทำลายข้าวโดยการดูดกินน้ำเลี้ยงบริเวณโคนต้นข้าว ระดับเหนือผิวน้ำ ทำให้ต้นข้าวมีอาการใบเหลืองแห้งคล้ายถูกน้ำร้อนลวกและแห้งตาย เป็นหย่อม ๆ เรียก **"อาการไหม้" (HOPPERBURN)** โดยทั่วไปพบอาการไหม้ในระยะแตกกอถึงระยะออกรวง และเป็นพาหะนำเชื้อไวรัส โรคใบหงิก หรือโรคจู่ มาสู่ต้นข้าว

การป้องกันกำจัด

1. เลือกใช้พันธุ์ข้าวค่อนข้างต้านทาน
2. หมั่นสำรวจแปลงนาอย่างสม่ำเสมอ
3. ไม่ขังน้ำในนาตลอดฤดูปลูก ควบคุมน้ำในนาให้ผุดดินเปียก หรือมีน้ำเรี่ยผิวดินนาน 7-10 วัน แล้วปล่อยขังทิ้งไว้ให้แห้งสลับกันไป จะช่วยลดการระบาด
4. ใช้เชื้อราบิวเวอเรียฉีดพ่นในตอนเย็น / อนุรักษ์ศัตรูธรรมชาติ
5. ถ้ามีความจำเป็นต้องใช้สารเคมี ควรใช้สารกำจัดแมลงให้ถูกต้องตามคำแนะนำทางวิชาการ

แหล่งข้อมูล : กรมการข้าว

เรียบเรียง : กลุ่มส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านอารักขาพืชและดินปุ๋ย (กสช.)

กองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ย กรมส่งเสริมการเกษตร

“แตนเบียน”ควบคุม แมลงบั่ว ในนาข้าว

- ในช่วงสภาพอากาศที่มีความชื้นสูง สภาพอากาศหนาวเย็น พกกระเข้าทำลายของแมลงบั่ว (asian rice gall midge, ARGM) ในนาข้าว โดยตัวเต็มวัยแมลงบั่วจะวางไข่ใต้ใบข้าว จากนั้นฟักเป็นตัวหนอนเข้าไปตามกาบใบเพื่อเข้ากัดกินที่จุดเจริญของทอยอด หรือตาข้างปล้อง ต้นข้าวจะสร้างหลอดหุ้มตัวหนอน เรียกว่า หลอดบั่ว หรือหลอดหอม ต้นข้าวและกอข้าวที่ถูกแมลงบั่วเข้าทำลายจะแคระแกร็น เตี้ย ลำต้นกลม สีเขียวเข้ม และไม่ออกรวง
- ในระบบนิเวศนาข้าวจะพบแตนเบียนหลายชนิดที่เข้าทำลายแมลงบั่วในระยะต่าง ๆ ได้แก่ แตนเบียนไข่ *Platygaster oryzae* แตนเบียนระยะหนอนและดักแด้ Eupelmid Eulophid และ Pteromid

แตนเบียนไข่ *Platygaster oryzae*

แตนเบียน *Platygaster oryzae* เป็นแตนเบียนไข่ที่สำคัญของแมลงบั่ว แตนเบียนจะวางไข่จำนวนมากในไข่แมลงบั่ว โดยหนอนแตนเบียนจะเจริญพร้อม ๆ กับหนอนแมลงบั่ว จนแมลงบั่วตายก่อนระยะเข้าดักแด้ จากนั้นแตนเบียนจะออกมาเป็นตัวเต็มวัยจำนวนมาก

แตนเบียน *Obtusiclava oryzae* Subba Rao เป็นแตนเบียนหนอนแมลงบั่ว มีขนาดเล็กประมาณ ๓ มิลลิเมตร หัวและอกสีดำ ตาสีแดง ลักษณะเด่นคือมีส่วนท้องสีเหลืองมีแต้มสีดำตามขอบข้างและกลางหลังท้อง ตามยาวจำนวน ๓ แถว

แตนเบียน *Obtusiclava oryzae* Subba Raoหนอนแตนเบียน *Aprostocetus* sp

แตนเบียน *Aprostocetus* sp เป็นแตนเบียนภายนอกของระยะดักแด้แมลงบั่ว ลำตัวสีน้ำตาล ตาสีแดงตัวหนอนฟักออกจากไข่จะดูดกินดักแด้แมลงบั่ว สีของตัวหนอนแตนเบียนอาจเป็นสีขาวหรือแดงส้ม เมื่อหนอนโตเต็มที่ก็จะเข้าดักแด้ใกล้ๆ ซากดักแด้แมลงบั่ว

แตนเบียน *Neanastatus oryzae* Ferriere เป็นแตนเบียนภายนอกของระยะดักแด้แมลงบั่ว ส่วนหัวเพศผู้สีเหลือง และเพศเมียส่วนหัวมีสีน้ำตาลเหลือง โคนปีกมีฝาสีเทาอ่อน ส่วนปลายปีกเป็นฝาสีเทาดำ โดยหนอนแตนเบียนจะดูดกินดักแด้แมลงบั่วอยู่ภายนอก เมื่อหนอนโตเต็มที่ก็จะเข้าดักแด้ และออกเป็นตัวเต็มวัยต่อไป

แตนเบียน *Neanastatus oryzae* Ferriere

นอกจากนี้ยังพบศัตรูธรรมชาติอีกหลายชนิดที่เข้าทำลายแมลงบั่วในระยะต่างๆ เช่น ไรตัวห้ำกินไข่แมลงบั่ว ตัวอ่อนด้วงดินกินแมลงบั่ว และแมงมุมต่าง ๆ กินตัวเต็มวัยแมลงบั่ว เป็นต้น

การวินิจฉัยโรคราแป้งในเงาะ

ลักษณะอาการ

สาเหตุจากเชื้อรา *Oidium nephelii*

ช่อดอก ผลอ่อน ใบอ่อน พบผงสีขาวหรือสีเทาอ่อน คล้ายแป้งเกาะปกคลุมอยู่

ระยะที่ผลกำลังสุก ส่วนที่มีเชื้อราปกคลุม จะมีสีซีดกว่าปกติ

ผลจะมีขนาดเล็กไม่สมบูรณ์ หลุดร่วงง่ายหรือผลเน่าแห้ง ติดคาที่ก้านช่อ

ระยะผลโตจะทำให้ขนเงาะแห้งแข็ง ผิวผลเงาะมีสีคล้ำไม่สม่ำเสมอ

การแพร่ระบาด

กลางวันสภาพอากาศร้อนจัด ส่วนกลางคืนและในช่วงเช้าอากาศค่อนข้างเย็น หรือมีความชื้นสูง พบการระบาดมากในระยะที่เงาะสร้างช่อดอก และผลอ่อน

แนวทางการป้องกันและกำจัด

- 1 หมั่นตรวจแปลงปลูกอย่างสม่ำเสมอ เมื่อพบเริ่มมีอาการของโรค ตัดแต่งและเก็บส่วนที่เป็นโรค นำไปทำลายนอกแปลงปลูก เพื่อลดปริมาณเชื้อสาเหตุโรค
- 2 กำจัดวัชพืชในแปลงปลูกเพื่อไม่ให้กลายเป็นแหล่งสะสมของเชื้อสาเหตุโรค และตัดแต่งทรงพุ่มเงาะ ให้โปร่ง เพื่อให้อากาศถ่ายเทสะดวก เป็นการลดความชื้นในทรงพุ่ม
- 3 เมื่อพบการระบาดของโรคให้พ่นสารป้องกันกำจัดโรคพืชซัลเฟอร์ 80% ดับเบิ้ลยูพีอัตรา 30 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร หรือไตรโฟริน 19% อีซี อัตรา 20 มิลลิลิตรต่อน้ำ 20 ลิตร หรือ เบโนมิล 50% ดับเบิ้ลยูพี อัตรา 10 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร

คำแนะนำเพิ่มเติม

ควรหยุดพ่นสารก่อนเก็บผลผลิต อย่างน้อย 15 วัน **ไม่ควร**ฉีดพ่นสารในช่วงดอกบาน เพื่อป้องกันผลกระทบต่อการผสมเกสร ส่วนสารซัลเฟอร์ ไม่ควรฉีดพ่นสารในสภาพอากาศร้อน หรือมีแดดจัด เพราะอาจทำให้เกิดอาการไหม้ที่ช่อดอก และผลอ่อนได้

มาทำความรู้จักกับ ค่า MRL และค่า ADI

ค่า MRL (maximum residue limit)	ค่า ADI (Acceptable Daily Intake)
ระดับปริมาณสารพิษตกค้างสูงสุด ที่มีได้ในสินค้าเกษตรที่ใช้เป็นอาหาร และอาหารสัตว์ ใช้เป็นเกณฑ์อ้างอิง ในการผลิตการค้า และการควบคุม ตรวจสอบสินค้าเกษตรที่ผลิต นำเข้า และส่งออก	เป็นค่าความปลอดภัยที่บอกเราว่า ในแต่ละวัน ร่างกายมนุษย์ สามารถรับสารนั้นเข้าสู่ร่างกายทางปากได้ทุกวันอย่างปลอดภัยจนตลอดอายุขัย ในปริมาณเท่าไร ซึ่งค่า ADI ต้องใช้ค่าเฉพาะอื่น มาประกอบด้วย คือ น้ำหนักตัว (body weight) ของผู้บริโภค และปริมาณผัก/ผลไม้ที่คน ๆ นั้น สามารถบริโภคได้ต่อวัน
มีหน่วยเป็น มิลลิกรัมสารพิษตกค้าง/ กิโลกรัมสินค้าเกษตร	มีหน่วยเป็น มิลลิกรัมของสาร/กิโลกรัมน้ำหนักตัว คนกิน/วัน

โดยปกติค่า MRL จะกำหนดไว้ในระดับที่ต่ำกว่าระดับความปลอดภัยของสารพิษตกค้างที่ร่างกายสามารถรับได้ในแต่ละวันตลอดชีวิต หรือ ADI

ตัวอย่าง เช่น

ค่า ADI ของไดเมโทเอต มีค่าเท่ากับ 5 มก./กก.น้ำหนักตัว/วัน แสดงว่า คนน้ำหนักตัว 60 กก. สามารถรับไดเมโทเอต เข้าสู่ร่างกายได้อย่างปลอดภัยวันละ = $5 \times 60 = 300$ มก.

สมมติว่า ตรวจพบไดเมโทเอตตกค้างในส้ม 5 มก./กก. หมายถึง ถ้าคนกินส้ม (ทั้งเปลือก) 1 กก. จะได้รับสารไดเมโทเอต 5 มก. เข้าสู่ร่างกาย ซึ่งยังไม่เกินค่าความปลอดภัยที่คำนวณไว้ 300 มก.

ถ้าจะบริโภคให้ "เกิน" ค่าความปลอดภัยคนมีน้ำหนักตัวเฉลี่ย 60 กิโลกรัม ต้องกินส้ม (ทั้งเปลือก) ที่มีไดเมโทเอต ตกค้าง "มากกว่า" วันละ 60 กิโลกรัมต่อเนื่องกันไปจนตลอดอายุขัย คน ๆ นั้นจึงอาจจะเกิดอันตราย

ค่าดังกล่าวมาจากการวิเคราะห์ทั้งเปลือก แต่ในความเป็นจริงเราไม่กินส้มทั้งเปลือก และยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่อาจก่อให้เกิดอันตรายจากการบริโภคผักที่มีการปนเปื้อน ดังนั้น ก่อนบริโภคต้องล้างผัก/ผลไม้ ตามวิธีการที่กระทรวงสาธารณสุขแนะนำ

ข้อมูลจาก : กรมวิชาการเกษตร/สมาคมวิทยาการวิจัยพืชแห่งประเทศไทย
เรียบเรียงโดย : กลุ่มส่งเสริมการจัดการสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช
กองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ย
กรมส่งเสริมการเกษตร

